

Ziberaktibismoa

2.0 mugimenduen argilunak

Herrialde arabiarretako iraultzak eta haserretuen kanpaldiak izan dira azken adibide garbienetakoak. Interneten zabalkunderako gaitasuna eta Twitter eta Facebook bezalako sare sozialen bultzada aprobetxatuz, aldaketarako gogo duen jendea aktibatzea lortu dute teknologia berriek. Zibermugimenduen eraginkortasunaz iritzi guztiak ez dira baikorrak, ordea.

MIKEL GARCIA

MOLDAVIAKO HISTORIAN jazotako protestarik handiena “Twitter iraultza” izendatu zuen *The New York Times* egunkariak. Sare sozialen bidez hedatutako mezuari kasu eginez, 2009ko apirilaren 5ean 20.000 pertsona elkartu ziren hiriburuan, egun horretan bertan egindako hauteskunde ustelak salatzeke. Bozak berriz zenbatzea lortu zuten. Urtebete geroago hauteskundeetako emaitzen manipulazioagatik haserre Iranen abiatu zituzten

manifestaldiek ere Twitter-ekin zerikusia izan zutela zabaldu zuten hedabideek. Ahots kritikoek, ordea, laster hartu zuten hitza: oso erabiltzaile gutxi ditu sare sozialak Moldavian, eta berdin Iranen. Teknologia berrien eraginari garrantzia kendu nahi izan diotenek argudiatu zuten, adibidez, Iranen 10.000 erabiltzaile baino gutxiago dituela Twitter-ek eta mezu gehienak ingelesez igorri zituztela —eta ez farsi hizkuntzan—, alegia, atzeritik bidali-

Herritarren errebolten beldur, Interneten historian lehen aldiz Hosni Mubarak Egiptoko agintari zenak moztu egin zien estatu oso bateko biztanleei Interneterako sarbidea, baita SMS zerbitzua erabiltzeko aukera ere. Alternatibak bilatu zituzten egiptoarrek.

tako mezuak zirela nagusiki, eta ez herrialde-
tik bertatik idatziak.

Hilabete gutxira, mundu arabiarrak eztan-
da egin zuen: Tunisiak hasitako bideari beste
hainbat herrialdek jarraitu zion, gobernuburu-
en aurkako altxamenduetan. Berriz ere,
teknologiak horretan guztian jokaturako
papera izan zen eztabaidagai, eta Sareak izan
zuen indarraren adierazgarri argienetakoa
boterean zeudenen jarrera da: Interneten his-
torian lehen aldiz, Hosni Mubarak Egiptoko
orduko agintariak moztu egin zien estatu oso
bateko biztanleei Interneterako sarbidea,
baita SMS zerbitzua erabiltzeko aukera ere.
Teknologiak matxinada mantentzeko, zabal-
tzeko eta indartzeko izan zezakeen ahalme-
naren beldurragatik baino ezin da ulertu hala-
ko jokabidea. Ahalmen horren jakitun,
alternatibak bilatu zituzten egiptoarrek: tele-
fono finkoak, faxa, irratia, Interneterako
konexiorik gabeko modemak (dial-up) edota
martxan jarraitu zuen zerbitzari bakarra
(Noor) software anonimoekin erabiltzea,
agintariak ez atzemateko.

Altxamenduak jazo ziren beste herrialde
arabiarretan ere, teknologiak bateko edo bes-
teko murrizketak jasan zituen boteretsuen
aldetik. Mugarik gabeko erreportariak elkar-
teko txosten baten arabera, ia
62 herrialdetan sufritu zuten
Interneteko zentsura. “Tresna
hauek erabiltzen ikasi dute erre-
gimen autoritarioek, eta esku
okerretan halako tresna gehi-
ago eta merkeagoak egoteak
demokrazia gutxiago ekartzen
du, ez gehiago”, dio Evgeny
Morozov blogari errusiarrak,
The Net Desillusion liburuan.
Azken finean, ezin dugu ahaztu
arestian aipaturiko Irango
manifestaldien ondorioz
Gobernuak teknologia aprobe-
txatu zuela sare sozialen bidez
komunikatu ziren disidenteak zelatatu eta
kontrolatzeko. Morozoven hitzetan, “arrisku-
tsua da Interneteko askatasunaren pankarta
kolore-anitza, atzean deskubritu dezakegula-
ko Internet diskurtso demokratikoetarako
bozgorailua baino askoz gehiago dela, erabi-
lera guztiz antidemokratikoak izan ditzakeela,
eta horiek zuzendu ezean, demokrazia susta-
tzeko helburua arriskuan egon daitekeela”.
Herritarren errepresioa eta erabateko kontro-
la erraztu ditzake, esaterako.

Ildo horretatik, Sareak subertsiorako ema-
ten dituen aukerak tentuz hartu behar direla
ohartarazi du Douglas Rushkoff idazle eta *The
New York Times* egunkariako kazetari estatuba-
tuarrak: “Bai, Twitter eta Facebook bezalako

REUTERS

**“Twitter eta Facebook bezalako
zerbitzuek aktibistei inoiz ez
bezalako aukerak eskaintzen
dizkiete antolatzeko. Baina horien
menpe zenbat eta gehiago egon,
orduan eta handiagoa izango da
zerbitzu horien kontrola duten
gobernu eta erakundeekiko
morrontza”**

DOUGLAS RUSHKOFF, IDAZLE ETA KAZETARIA

zerbitzuek aktibistei inoiz ez bezalako aukerak
eskaintzen dizkiete antolatzeko. Baina zerbitzu
hauen menpe zenbat eta gehiago egon, orduan
eta handiagoa izango da zerbitzu horien kontro-
la duten erakunde eta gobernuekiko
morrontza. Gustatuko litzaiguke pentsatzea
konexio deszentralizatua eta mugagabea dugu-
la denok. Baina Internet agintari nagusiek kontro-
latzen dute erabat”. Horregatik, Rushkoffek
dio aktibista digitalak hasi direla dagoeneko
ekimen berriak sustatzen, zerbitzuaren horni-
tzailleen esku ez egoteko; esaterako, Wi-Fi

bidez erabiltzaile batzuek bes-
teak konektatzen dituzte, bata
bestearen segidan. Fenomeno
berria da ziberaktibismoa, eta
oztopoen aurrean, bere bidea
egiten ari da oraindik.

**Mugimendu zapatistatik,
M11, Anonymous eta
Indymediaraino**

Komunikazioa da zibermugi-
menduen funtsa, norabide
askotako interakzioa ahalbide-
tzen duen informazio fluxua.
1994ra jo behar dugu lehenen-
go informazio gerrilla gisa eza-

gutzen dena aurkitzeko: Txiapaseko mugimendu
zapatistak sare elektronikoa erabili
zuen, Nazio Askatasunaren Ejertzitoak
zituen helburuak ezagutzera emateko. Lortu-
tako oihartzunari esker, Mexikoko Gobernuaren
hainbat erabakitan eragin ahal izan
zuten. Komunikatzeko gaitasuna dago,
finean, mugimendu baten arrakastaren
atzean, eta garai bakoitzeko komunikazio
aukerek (korreo sistema zentralizatua, tele-
grafoa, mass mediak...) baldintzatu –ahalbi-
detu– dute era bateko eta besteko mugimen-
dun funtzionamendua. Internetek zentrorik
gabeko komunikazioa sustatzen du, bitarte-
karitza –eta erabakiak hartzeko gidaritza
lana– egingo duen nukleorik gabea, harre-

GORKA LEJARGEKI

Moldavian eta Iranen (ezkerreko argazkietan) hauteskunderen ostean egindako manifestaldi jendetsuetan Twitter bidezko deialdia erabakigarria izan zela diote batzuek; Twitter-ek herrialde horietan jarraitzaile gutxi dituela eta mezu gehienak ingelesez (atzeritik) idatzi zirela argudiatu dute bestetuek. Goiko eskuineko irudian, M15 mugimenduaren kanpaldia Madrilén. Esquinean, 2004ko M11ko atentatuen ostean PPren Madrilgo egoitza aurrean egindako protestak, manipulazio informatiboa salatzen.

man sakabanatuetan oinarritua. Taldeak du indarra.

Hau guztia gizarte mugimenduen belaunaldi berri baten ingurumarian kokatu behar dugu. XIX. mendeko bigarren zatian, gizarte mugimenduak klase-borrokari eta Estatu-Nazioaren kontrol borrokari lotu zitzaizkien bereziki. XX. mendearen bigarren zatian ugarituko dira Gizarte Mugimendu Berriak izenarekin ere deiturikoak: giza eskubideak, arrazismoa, adierazpen askatasuna, ekologia, feminismoa, antimilitarismoa, euskara... bezalako arloak ere izango dira aldarrikapenerako motibo. Hain juxtu, gaiaz hausnartu duen Manuel Castells soziologo espainiarrak dio Internet bidezko mugimenduen ezaugarria dela balore eta printzipioetan oinarritzea, ideien inguruan jendea biltzeak komunikazio gaitasun handia eskatzen duelako, eta Internet tresna aproposa da zeregin horretan. Beste bi bereizgarri ere gaineratzen dizkio Castellesek ziberaktibismoari: kanpaina eta proiektu zehatzetarako koordinazio malgu izatea, egitura zurrunezko erakunde, elkarte eta partidu tradizionalen krisiaren aurrean; eta mugimendu lokalak globalki zabaltzea. “Kontzientzia *globala* –globala eta lokala– nagusitu da eskubide eta eskaeren inguruan”, dio Eduardo A. Vizer soziologo argentinarrak. Sarean, mugimenduen diskurtsoa bi norabidetan eraiki daiteke: komunitate jakin baten beharretatik abiatuz, edo eskaera unibertsalak dituzten talde anitz eta heterogeneoak elkartuz. Paradoxikoki, komunikazio globalak ahalbidetu ditu sistema neoliberal globalizatuaren aurka sortutako nazioarteko sareak.

Kontuak kontu, askotariko mugimenduak aurki ditzakegu teknologia berrietara lotuta. Webgune bat blokatzeko, bahitzeko edo sabotatzeko xedez, mezu bidalketa masibak eta online manifestazioak antolatzen ditu hacktibismoak (motibazio politiko edo ideologikoen bultzaturiko hackerismoak). Anonimo taldeak, esaterako, mota horretako makina bat ekintza egin ditu. Besteak beste, AEBetako CIAren edota Espainiako SGAEren eta hainbat alderdi politikoren webguneak blokatu izan dituzte, eta hainbat herrialdetan taldeko kideak atxilotu dituztela-eta, gobernuen nahiz banketxeen webguneak eraso dituztela egin dute mehatxu berriki.

Ezagun bihurtu dira Internet eta sakelako bidez deitutako elkarretaratze espontaneoak (flashmob, ziberturba, teknoturba... deiturikoak). SMSak gako izan dira hainbatetan: Seattle-n (AEB), ondoren segida izan duten elkarretaratze altermundista garrantzitsuak artikulatu zituzten 1999an, Merkataritza Mundu Erakundearen aurka; Joseph Estrada presidentea kentzeko erabakigarriak izan ziren mobilizazioak sastatu zituzten Filipinetan 2001ean; blog, e-posta eta foroen laguntzaz, segapotoetako mezu gurutzatuek 4.000 lagun bildu zituzten Madrilgo PPren egoitza aurrean, 2004ko martxoaren 11ko atentatuen harira jasandako manipulazio informatiboa salatu asmoz.

Hainbat kolektibok Interneten oinarritzen dute euren funtzionamendu, antolaketa eta proiektua, aktibisten nodo edo elkargune gisa jokatuz. MoveOn.org guneak deituta, New Yorken inoiz izan den manifestaziorik han-

diena egin zuten 2003an: 250.000 pertsona Irakeko gerraren aurka. Nodo50.org, No Border, Palestinian NGOs Network, Munduko Foro Soziala, ATTAC, Euskal Herrian bederatzita urte bete dituen Indymedia... ere, gizarte eraldatu nahi dutenen bozgorailu dira. Internet aurreko elkarteak, noski, ez dira atzean geratu eta Sarera egin dute jauzi; egun, ez dago webgunerik ez duen mugimendurik. Gainera, edozein izan daiteke ziberaktibista bloga sortuta, bideoak igoz, sare sozialetan mezuak hedatuz... diskurtsoaren oihartzuna biderkatu eta norberaren kausara jendea erakartzeko.

Azkartasuna vs. azaleko konpromisoa

Bai, oihartzuna biderkatzen dute teknologia berriek, eta —ematen zaion erabileraren araberakoa bada ere— eskema piramidal hierarkizatuekin puskatu eta antolakuntza dinamikoa ahalbidetzen dute, kide guztien parte-hartzea bultzatuz, munduko edozein pertsonarekin lotuz. Beste hedabide batzuetan pentsaezinak lirartekeen mezuak ere zabalduta daitezke Interneten, Nestlé markaren aurkako kanpainan *Kit Kat* txokolata bailitzan orangutan baten behatza jaten duen gizonaren iragarkia edo Wikileaks-ek haizaturako informazioa kasu. Euskarri aproposa dirudi Sareak, zentsura saihestu eta bidegabekiari salatatzeko.

Baina nolako militanteak lortzen ditu Internetek? Klik batekin mugimendu baten alde egitea bezain erraza baita aldarrikapenaz ahaztea. Facebook-en errauste plantaren aurka, gaixo dagoen umea laguntzea babesteko edo gasolindegia boikotatzearen alde botoia sakatu duena —anonimoki, batzuetan— zein mailatan dago kontzientziatua? Benetan prest al dago konprometitzeko eta neurri erreala hartzeko? Malcom Gladwell idazle britainiarak *The New Yorker* egunkarian kaleraturiko *Why the revolution will not be tweeted* artikulua arabera, sare sozialak ez dira gai benetako gizarte aldaketa eragiteko eta “konpromiso alferra” baino ez daukate defendatzen dituzten kausekiko. Batetik, pertsonen arteko harremanak azalekoak direlako, ez benetako loturek eraikiak; bestetik, tresnaren egitura deszentralizatuaen erruz aldaketak ezin direlako eraginkorrak izan: “Imajinatzen duzue Martin Luther King-ek bere iraultza planteatu izan balu

Proiektu puntual gehiegik kontrabotere sakabanatua eragin dezakete. “Sare sozialei esker adierazteko aukera handiagoa du jendeak, baina zailagoa da adierazpen horrek inpaktoren bat izatea”

“Erabat espontaneoak diren mugimenduak desagertu egiten dira azkenean, eta horregatik beharrezkoa da energia alterglobalizatzaile hori guztia norabait zuzentzea. Kaleko erantzun soila ez da panazea”

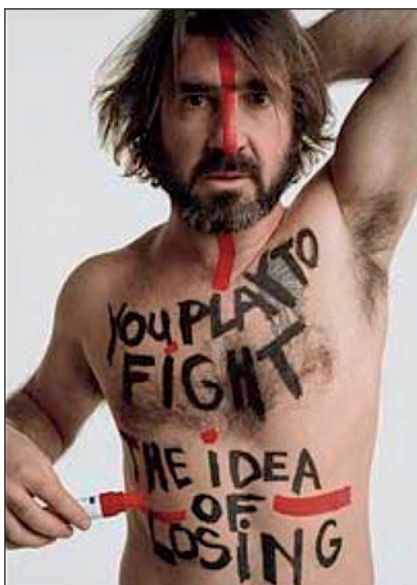
Wiki bidezko eztabaida gisa?”. Erantzuna hainbat frontetik iritsi zaio: lotura ahulak lotura indartsu bihurtu daitezke, eta gainera, arduragabea litzateke azalekoa eta ahula dela argudiatuta militantzia horri uko egitea.

Interneteko informazio saturazioak ez dio hainbatetan zentzuzko eztabaidari gehiegi laguntzen, ordea. Proiektu puntual eta zehatz gehiegik kontrabotere sakabanatua eragin dezakete, fronte txiki pila batetan galduta eta *status quo* arentzat kaltegabea. “Sare sozialei esker adierazteko aukera handiagoa du jendeak, baina zailagoa da adierazpen horrek inpaktoren bat izatea”, uste du Gladwellek. Horregatik, norbanakoen ahotsak koordinatuko dituzten guneak beharrezko jotzen ditu Castellsek, eragina lortzeko. Talde batzuen eta besteen artean sinergia eta babesa egotea, edota proiektu beraren baitan mugimendu ezberdinak biltzea. Horrela jaio izan dira MoveOn.org bezalako presio talde birtual handiak, adibidez.

Arriskua zein den? Bada, hain juxtu, egiazko bizitzan islarik ez duen unibertso birtual autoerreferentzian murgiltzea, ahaztuz mundu birtualak segida behar duela errealitatean, eraginkorra izango bada. Berriz ere, konpromiso mailan dago gakoa. Facebook sare sozialean iaz sorturiko ekimen interesgarria da StopBanque: 2010eko abenduaren 7an gure aurrezki bankutik ateratzeko proposamena luzatzen zuen taldeak, sistema kapitalista bortitza kaltetu nahian. Atxikimendu andana lortu zituen ekimenak Interneten, batez ere elkarrikeria batean Eric Cantona futbolari ohi frantziarrak babesa eskaini zionetik. Larritu ere egin zen Bankarien Elkarte Britainiarra, kutxetatik dirua masiboki ateratzeko hondamendia ekar zezakeela ohartaraziz. Kanpaina hezuramitzerakoan, ordea, arrakasta erreala ez zen birtualaren parekide izan, eta erantzun txikia izan zuen.

Beste kasu batzuetan, teknologia bidezko deialdiak gai izan dira beroaldian azkartasunez erreakzionatzeko eta elur-bola efektuari esker mobilizazio handiak pizteko. Garrantzitsua da protesta horiek modu egokian artikulatzea, zentzua galdu ez dezaten eta eragina izan aurretik desagertu ez daitezken. “Erabat espontaneoak diren mugimenduak desagertu egiten dira azkenean, eta

CIBERGOLEM

Eric Cantona futbolari ohiak (ezkerrean) Facebook-en jaiotako StopBanque mugimendua babestu zuen, jendeak bankutik aurrezkiak atera zitzen. Interneten bai, baina bizitza errealean ez zuen hain erantzun handia izan ekimenak. Erdiko irudian, Julian Assange Wikileaks-eko arduraduna, webgune horretan haizaturiko Afganistango gerrako artxibo sekretuak jasotzen dituen egunkaria eskuetan. Eskuineko argazkian, Anonymous taldeko kideak. Hacktibismoa baliatu du taldeak, Sinde Legearen aurka protestatzeko.

horregatik beharrezkoa da energia alterglobalizatzaile hori guztia norabait zuzentzea. Ezin dugu pentsatzen jarraitu kaleko erantzun soila panazea denik, ezta aktibismoaren edo hacktibismoaren taktika isolatuak nahikoak direnik ere, kontrabotere edo mikrobotere erakustaldi hutsean erori gaitzkeelako, proiektu kritiko eta solidarioen kudeaketa konformistan; botere alternatiboa botere ofizialaren aurka”, idatzi du Cibergolem ezizen kolektiboak *La quinta columna digital* lanean. Alegia, militantzia berria eta protesta ekintza jendetsuak erakartzeko gauza izateaz gain, planifikazioa, helburu zehatzak edota integralak, aurrera begirako estrategiak komenigarriak direla, asmoak ezerezean gera ez daitezen.

Erdibidetik

Bi ondorio atera daitezke StopBanque ekimenetik. Batetik, zaila dirudiela benetako aldaketa lortzea inguru birtualean bakarrik eraginez, ekintzak kalera eramane gabe. Proiektu hibridoak izan daitezke bidea, mezua zabal-

tzeko, lo daudenak esnatzeko eta altxarazteko Internetek eskaintzen duen abagunea aprobetxatuz, baina dagokion lekuetan erabaki zehatzak hartuz. Bestetik, konprometitu birtuala ez da konprometitu errealearen sinonimo. Baina Sarea bera izan daiteke jendea kausa baten alde konprometiturazteko bitartekoa, elkarretaratze espontaneoak ondo pentsaturiko elkarretaratze bihurtzekoa; azken finean, zein puntutaraino da Internet azaleko militantziaren erantzule, eta zein puntutaraino da, hein batean, egungo gizartearen isla?

Gauzak ez direnez zuri ala beltz, ikuspegi ziber-utopikoa ez da errealista, baina isilarazitako eta baztertutako ahotsen bozgorailua errefusatzek ere ez du zentzurik. Nolanahi, Malcom Gladwell idazleak argi du: garrantzitsuena ez da nola egiten dugun protesta, baizik eta zerk bultzatu gaituen horretara. ■

argia.com Erreportajearen ikus-entzunezkoa eta aipaturiko mugimendu, ekimen eta artikuluen loturak, Interneteko bertsioan ikusgai.

CuadraBus

www.cuadrabus.com

☎ 945 890 804 / 670 477 727 · Faxe: 945 892 215
info@cuadrabus.com

Ondarre baserria

20214 Segura (Gipuzkoa) Tel.: 943 801684
 e-posta: ondarre@hispavista.com www.acvmultimedia.com/ondarre